

Melānija Vanaga “ Mana Amata”

12. turpinājums

Amatas pēdējais skaistums

Fragmentu publicēšanai sagatavoja Ingrīda Lāce.

Aiz Doļu pilskalna Amatas krasti pamazām saguma. Upē arvien biežāk parādījās meldri, ūdenszāles. Mierīgākos līčos kalnes vai pa pudurim dzelteno ūdenslēpju. Sākās lielākas līču pļavas. Pļavā salicis siena šķūnītis ar eglīti. Pretim nāk puķes, zemu klanās smilgas, gar māju ieloku tek Amata. Te neviens vairs nepļauj. Kājas mīksti grimst vecajā zālē, kas izaug un turpat arī nokalst. Te jāiet stārķa soļiem, lai nesamītu puķes.

Aiz pļavas priecīgs apsulājs, kurā zied mušmires. Ļaudis saka, ka apses pelēks un garlaicīgs koks. Senāk to dēvēja par velna dotu. Man gan tā neliekas. Kā es ieraugu apses, man tūliņ gribas iet bekot. Pasakaini koki, kas vienīgie ap sevi pulcina un izaudzē tādus sārtus kundziņus kā rūķīšus pēc zemzemē pabeigtā darba.

Un atkal birze. Visi uzkalni te ir birzes, neiedomājami tīras. Tīras birzes ir ļoti retas, jo bērzu vidū mīl iespieties egles. Bet te ir tīras. Aiz birzes dzirkstī Amata. Birze kā glezna ar smalkām smilgu cauraustām ēnām. Birze kā svētnīca. Cik laimīgi šīs mājas ļaudis, kuru pagalma takas ieiet tieši birzē. Kādi gan šai birzē pavasari? Kādi gaišie rudenī? Kādi vakari starp gaismu un tumsu? Kautrējos ieiet mājā un pajautāt, kā to sauc. Piesietais teļš birzes malā, kuru apmīļoju, to nevarēja pateikt.

Aiz šīs pasakainās mājas Amata kļūst stipri šaurāka, lēnāka, aizaug meldriem un grīšļiem. Amata cīnās ar grīšļiem, kas visi ir mūžīgā kustībā un kas no krastiem brien dziļāk un dziļāk iekšā dzelmē. Upei nav vārdu, upei ir tikai melodija, kuru saprot zāle un koki. Vecais ledus apgrauztais bērzs vēl puskurlām ausīm klausās savu dzimto upi.

Ūdeņi un koki saprotas. Tāpat kā ūdeņi un debesis, ūdeņi un saule, zvaigznes. Tālākos atvarus jau iekaro dzeltenās lēpes un ūdensrozēs. Tas ir Amatas pēdējais skaistums, pēdējie mežainie līči, pēdējie soļi brīvībā, kas upei tikpat nepieciešama kā putnam, lācim, cilvēkam. VĒL, VĒL tā pasnauduļo platos atvaros, vēl, vēl tā saudzīgi apskauj egles attēlu ūdenī, lai nesagumzītu tās kārtīgo skuju tērpu. Pēdējā egle, kuras ēna peldas pēdējā atvarā. Aiz tā Amatā ietek Dzirkstupīte, pār kuru vēl turas veca tilta rēgs. Aiz Dzirkstupītes ceļš pār Amatu jau brien pāri bez tilta. Tas ir ceļš uz Šipkām, uz Šipkas mežsargu. Te redzams pēdējais akmeņu krāvums, pēdējie dārgakmeņi Amatas pārļu virknē.

Garš bija Amatas skaistums. Skaistuma, protams, arī priekšā vēl daudz, bet ne visi to vairs pelnīti sauks šajā vārdā. Kurš gan balto zaķa ļipu sauks par skaistu puķi, līdzeno kūdras purvu par skaistu ainavu, kurš gan taisnu grāvi sauks par skaistu upi?

Beigušies lielie meži. Sākas Amatas augšgala senūdeņu purvāji. Gari un līdzeni, kādi reiz stāvējuši paši ūdeņi. Amata iestieg šajos purvos un pilnīgi zaudē savu šarmu.

Līdz ar iznesību Amata pazaudē arī upes vārdu. Par Amatu to vēl sauc un jāsauc, bet par upi vairs nē, tas tagad ir pusaizaudzis meliorācijas novadgrāvis. Sākumā es šai Amatai – grāvim – purvā līdzī neskrēju. Gāju pa Kļavkalna apakšu. Kad purvs sāka plesties platumā un kalna mala aizlocīties nez kur prom, es tomēr bridu purvā uzmeklēt Amatu. Te tā bija diezgan plats grāvis, bet jau stipri aizaudzis. Ūdens zaļgani brūns.

Taisni manā malā, t.i., grāvja kreisajā krastā, gulēja bagarmašīnas kādreiz augsti samestais kūdras valnis. Pa tā kruvešiem, kas jau bija biezi apauguši nātrām, es lauzos uz augšu. Zāle un puķes pārņemtas gurda vītuma. Reto eglīšu jaunie dzinumi liecās uz leju. Purvs starp mani un Kļavkalnu pletās arvien platāks un vidū likās neizbrienams. Tas ir pēdējais no augšgala. Amatas aizaugušais senezers, pēdējās dziļi iegulētās senūdeņu pēdas.

Skatos - pār Kļavkalnu sāk celties melna mākoņa mala. Gaiss sutīgs, uzbāzīgi smaržo nātras. Bez parastā prieka es soļoju blakus pazemotai Amatai, pabailīgi vēroju, kā milst smaga debess, un sāku bažīties, kur pavadīt nakti. Vakara malā arvien satrauktāk gubojās tumši violeti padebeši pelēkām apakšām un bez laika izdzēsa sauli. Notika gatavošanās kaut kam svarīgam. Cēlās vējš. Mākoņi sāka bīdīties cits citam virsū, tuvojās negaiss. Sāka pa retam zibeņot. Būs pērkons un lietus.